

Степанова Т. В.

канд. юрид. наук, доцент кафедри адміністративного та господарського права

ОНУ імені І. І. Мечникова

СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИЙ ВПЛИВ ГОСПОДАРЬСЬКОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ НА ВІДНОСИНИ ГОСПОДАРЬСЬКОГО ОБІГУ

Господарський кодекс України, що набрав чинності з 1 січня 2004 року, регулює господарські правовідносини в нашій державі вже більше 10 років. Вказаний строк дії вказаного акта дає змогу визначити місце та значення ГК України в системі законодавства країни.

Весь час дії Господарського кодексу навколо даного документа точаться численні дискусії, і чомусь склалося так, що мова зазвичай йде не про вдосконалення даного документа, а про доцільність його повного скасування. При цьому майже всі дослідники визнають, що Цивільний кодекс України не в змозі наданий час «перекрити» своїм змістом всі положення, що містяться у ГК України. Всупереч цьому, останнім часом навіть від посадовців найвищого рангу знову можна почути про ймовірність скасування ГК України.

При цьому заперечується будь-який регулівний та системоутворюючий вплив даного документа на господарські правовідносини в Україні. А між тим такий вплив досить легко виявити.

Розглянемо такий напрямок регулювання відносин Господарським кодексом України, як захист прав суб'єктів господарювання, що є одним з основних демократичних інститутів будь-якої розвинутої держави.

Загальні засади державного регулювання захисту прав суб'єктів господарювання та споживачів визначені в ст. 20 Господарського кодексу України. І при порушенні своїх прав і законних інтересів суб'єкт господарювання має право вибрати порядок захисту своїх прав, враховуючи правила, встановлені процесуальним законодавством. Реалізація положень всіх процесуальних кодексів пов'язана з нормами ГК України (навіть Кримінально-процесуального кодексу України у випадку розгляду справи про доведення до банкрутства — ст. 219 Кримінального кодексу України — справи, що витікає з господарських правовідносин).

Аналогічний зв'язок спостерігається за аналізом Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства, Господарського процесуального кодексу України.

Слід зауважити, що взаємозв'язок господарського права та господарського процесу яскраво виявляється в організації правової роботи в сфері господарювання. І без підкріплення норм Господарського процесуального кодексу України положеннями Господарського кодексу України повноцінна реалізація повноважень суб'єктами правової роботи неможлива.

Правове регулювання банкрутства суб'єктів господарювання здійснюється шляхом складного переплітання положень Конституції України (зокрема, ст. 42 проте, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом), Господарського кодексу України, законів України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна», «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень», «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про банки і банківську діяльність», «Про страхування», Господарського процесуального кодексу України, Порядку проведення досудової санації державних підприємств, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.200 р. № 515, та багатьох інших нормативних актів.

І системоутворююче значення для реалізації положень про відновлення платоспроможності мають не тільки положення глави 23

Господарського кодексу України («Визнання суб'єкта підприємництва банкрутом»), але й розділ I «Основні засади господарської діяльності», розділ II «Суб'єкти господарювання», розділ 111 «Майнова основа господарювання» та інші розділи ГК України, що встановлюють основні засади правосуб'єктності учасників господарського обігу та основні «правила гри» в економічному середовищі, в тому числі на міжнародному рівні.

Саме вказані розділи визначають учасників господарського обігу, їх права та обов'язки у взаємовідносинах з іншими суб'єктами. В науці господарського права зазначається, що суб'єктами господарського права є учасники господарських відносин.

Згідно зі ст. 2 Господарського кодексу України учасниками відносин у сфері господарювання є: суб'єкти господарювання; споживачі; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією; громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності. Таким чином, вищезазначених суб'єктів можна розглядати як суб'єктів господарського права.

Однак, за аналізом положень Господарського процесуального кодексу України щодо справ, підвідомчих господарським судам, учасниками господарсько-процесуальних відносин не є споживачі.

Тому на сьогоднішній день поняття суб'єкта господарського права та суб'єкта господарського процесу не є тотожними. З теоретичної точки зору це представляється вірним, оскільки предметом регулювання господарського та господарського процесуального права є різні правовідносини.

З іншого боку, слід визнати, що споживачі дійсно є учасниками відносин у сфері господарювання, а оскільки господарські суди вирішують спори, виходячи з характеру справ, то справи, учасниками яких є споживачі, доречно розглядати в господарських судах.

Крім того, слід погодитися з А. Й. Осетинським, що специфіка господарських правовідносин, зокрема специфічність та нестабільність законодавства у сфері господарських договірних, земельних, податкових, митних, зовнішньоекономічних відносин, цінних паперів та корпоративного управління, захисту економічної конкуренції підтвердили важливість створення кваліфікованого кадрового

корпусу суддів, що досконало обізнані як з особливостями відповідної правової регламентації, так і економічною сутністю цих відносин [1, с. 9].

Саме тому положення Господарського кодексу України відіграють системоутворюючий вплив на відносини господарського обігу в цілому, вказують напрямки реформування окремих сфер господарювання. ГК України вже 10 років є орієнтиром, відповідно до якого корегуються певні сфери господарювання.

Економіка на даний час переживає не найкращі часи, період стагнації, спад ділової активності і кон'юнктури. І для подолання вказаних явищ необхідний єдиний документ, який буде формулювати основні постулати роботи суб'єктів господарювання, держави та інших учасників господарського обігу, встановлювати загальні засади державного регулювання економіки України.

Досить просто зруйнувати стабільність господарських правовідносин «вбиванням» підґрунтя таких відносин, їх нормативного оформлення. Цивільний кодекс України не регулює господарські відносини в тому обсязі, в якому вони наданий час врегульовані Господарським кодексом України.

Тому доречним представляється зважене відношення та поважне ставлення до стабільності правовідносин та господарського обігу в цілому. Тільки при такому підході можливе проведення прогресивних реформ шляхом вдосконалення, а не руйнування відносин, що склалися в сфері господарювання. І завжди слід пам'ятати, що положення одного нормативного акта, особливо такого рівня та призначення, як Господарський кодекс України, неодмінно суттєво торкнеться інших пов'язаних з ним нормативних актів та, відповідно, сфер життєдіяльності. І не обов'язково такі зміни носитимуть позитивне забарвлення. При плануванні проведення економічних реформ вказане положення необхідно враховувати. Інакше економіка країни може залишитися в депресії на довгі роки.

Список використаних джерел:

1. Осетинський А. Сучасні проблеми реформування системи правосуддя у контексті адаптації до європейських стандартів // Право України. — 2008, - № 4, - С. 4-12.